

Народна банка Србије

ЦЕНТАР ЗА ПОСЕБНУ КОНТРОЛУ – АМЛ

**АНАЛИЗА ОДГОВОРА НА ДОСТАВЉЕН УПИТНИК
О АКТИВНОСТИМА ДРУШТАВА ЗА ОСИГУРАЊЕ
ИЗ ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ ОД ПРАЊА
НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА ЗА 2023.
ГОДИНУ**

Октобар 2024.

1. Уводне напомене

Законом о осигурању („Службени гласник РС”, бр. 139/2014 и 44/2021) прописано је да Народна банка Србије надзире обављање делатности осигурања, док је Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС”, бр. 113/2017, 91/2019, 153/2020 и 92/2023) прописано да су обвезници примене истог друштва за осигурање која имају дозволу за обављање послова животних осигурања, а да се надзор над том применом врши сходном применом одредаба Закона о осигурању.

Народна банка Србије је од 2017. године установила праксу посредног праћења активности друштава за осигурање у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма (даље: ПН/ФТ), на бази података који се прикупљају путем Упитника о активностима друштава за осигурање у области спречавања ПН/ФТ, а од 2018. до 2024. године спровођене су тематске контроле у овој области, којима су обухваћени сви обвезници. Од спровођења упитника за 2023. годину, отпочиње и пракса објављивања основних података на збирном нивоу проистеклих из њихове анализе.

Питања у Упитнику груписана су у 12 целина:

- Део I: Општи подаци о друштву за осигурање
- Део II: Подаци о лицима задуженим за спречавање ПН/ФТ
- Део III: Структура продајне мреже животних осигурања
- Део IV: Унутрашњи акти и процедуре за спречавање ПН/ФТ
- Део V: Управљање ризиком од ПН/ФТ
- Део VI: Подаци о странкама
- Део VII: Подаци о производима и трансакцијама
- Део VIII: Извештавање Управе за спречавање прања новца
- Део IX: Интерна ревизија и унутрашња контрола
- Део X: Обука запослених и продаваца
- Део XI: Спречавање тероризма и ширења оружја за масовно уништење
- Део XII: Додатни коментари

Основни циљеви анализе достављених одговора су:

- сагледавање тренутног стања у процесу препознавања, мерења и управљања ризиком од ПН/ФТ у осигурању;
- посредно праћење развоја система управљања ризиком од ПН/ФТ код друштава за осигурање;
- уочавање евентуалних слабости и благовремено указивање на потенцијалну изложеност овом ризику и/или усмеравање контролних поступака.

За извештајни период 1. 1 – 31. 12. 2023. године, сва друштва за осигурање која поседују дозволу за обављање послова животних осигурања (укупно десет друштава) одговорила су на достављене Упитнике, те је анализа у наставку базирана на њиховим одговорима.

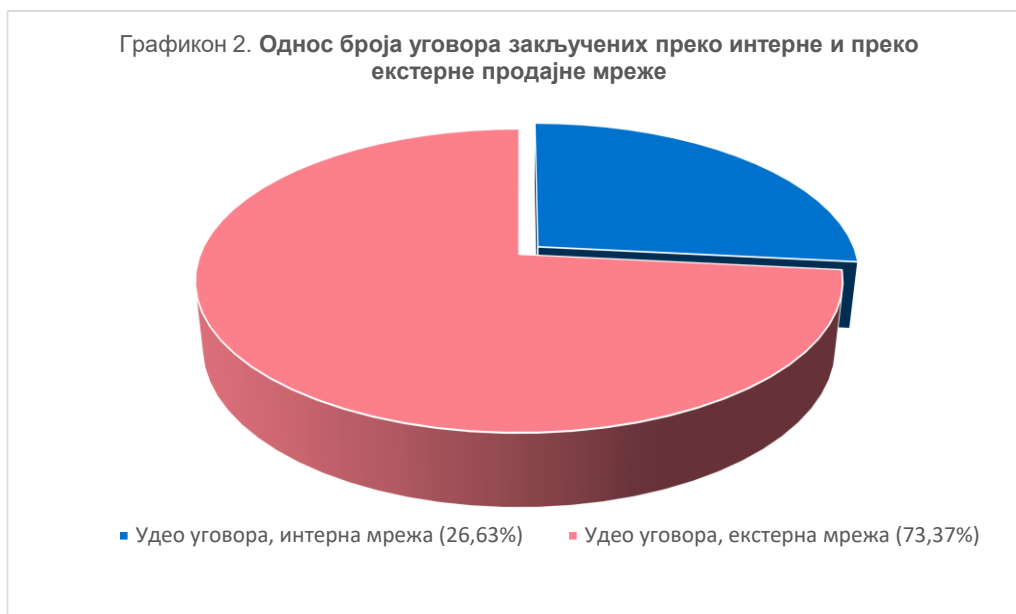
2. Општи подаци о друштвима за осигурање

Друштва за осигурање која су обвезници примене Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за 2023. годину:

- „Дунав осигурање” а.д.о. Београд,
- „ДДОР Нови Сад” а.д.о. Нови Сад,
- „Generali osiguranje Srbija” а.д.о. Београд,
- „Wiener Stadtische” а.д.о. Београд,
- „Grawe” а.д.о. Београд,
- „Триглав осигурање” а.д.о. Београд,
- „Uniqa životno osiguranje” а.д.о. Београд,
- „ОТР осигурање” а.д.о. Београд,
- „Сава животно осигурање” а.д.о. Београд,
- „Меркур осигурање” а.д.о. Београд.

У наставку је збирни приказ структуре запослених у наведеним друштвима за осигурање, са становишта обавезе примене Закона о спречавању ПН/ФТ.

3. Лица задужена за спречавање ПН/ФТ у осигурању

Друштва за осигурање одредила су по једно овлашћено лице, као и заменика тог овлашћеног лица за извршавање обавеза из Закона о спречавању ПН/ФТ. Такође, одређени су и представници највишег руководства (чланови извршних одбора) одговорни за примену Закона о спречавању ПН/ФТ, чији су подаци достављени и Управи за спречавање прања новца Министарства финансија Републике Србије.

4. Структура продајне мреже животних осигурања

При продаји животних осигурања, друштва за осигурање су известила да се у 2023. години већи број уговора закључио преко екстерне продајне мреже.

Екстерна продајна мрежа делимично је обухваћена системом заштите од ПН/ФТ. Наиме, утврђивање само друштава за осигурање која обављају послове животних осигурања за обвезнике примене прописа који регулишу спречавање ПН/ФТ извршено је у складу с релевантним европским директивама, па је на исти начин утврђен и статус обвезника при посредовању у осигурању (друштва за посредовање у осигурању, када посредују при закључењу уговора о животним осигурањима, имају обавезу примене регулативе о спречавању ПН/ФТ). Друштва за заступање у осигурању и заступници у осигурању у пракси су изузети из ове обавезе, будући да за њихов рад одговара друштво за осигурање, у складу са законом којим се уређује осигурање.

5. Акти и процедуре за спречавање ПН/ФТ у друштвима за осигурање

Друштва за осигурање усвојила су сетове интерне регулативе којима се спречавају све потенцијалне активности ПН/ФТ. Сва таква акта континуирано се преиспитују и по потреби ажурирају, како би адекватније одговорила изазовима спречавања ПН/ФТ.

Наведена интерна регулатива укључује и акта којима се уређује познавање сопствених клијената, као и листа индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње на ПН/ФТ.

Такође, забележено је да је само у једном случају дошло до поверавања вршења појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећим лицима, у складу са законом, којом приликом је друштво за осигурање наведене послове поверило заступнику.

Од како је прописима из области спречавања ПН/ФТ придодата и Одлука о условима и начину утврђивања и провере идентитета физичког лица коришћењем средстава електронске комуникације („Службени гласник РС”, бр. 15/2019 и 84/2020), друштва за осигурање разматрају могућност видео-идентификације странака, за шта је неопходно претходно испунити одређене услове. Закључно с даном израде ове анализе, те услове испунила су три друштва за осигурање.

Законом о спречавању ПН/ФТ посебно су дефинисане обавезе у погледу утврђивања идентитета странке у животном осигурању, а које се односе на уговарача осигурања у моменту успостављања пословног односа, као и корисника осигурања у тренутку исплате осигуране суме.

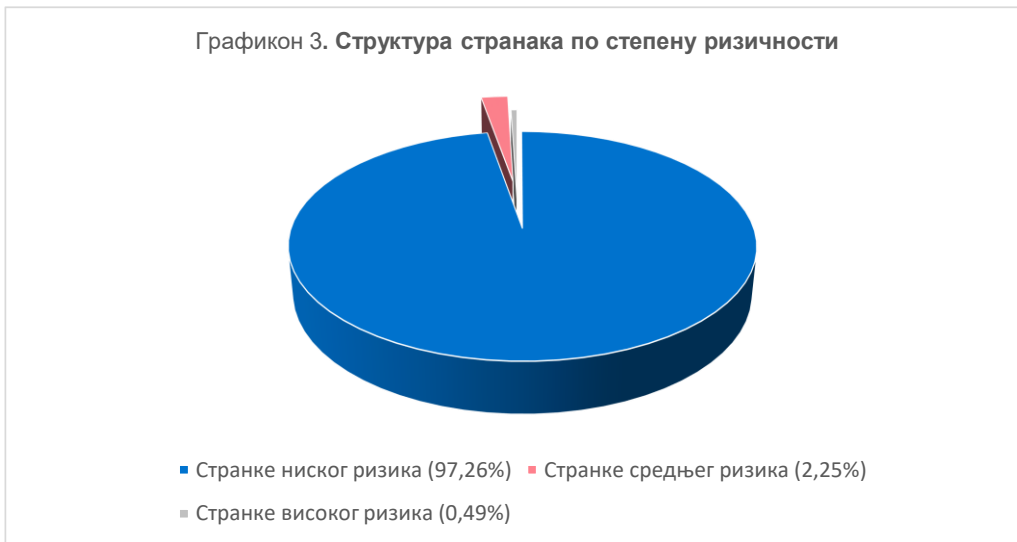
Такође, детаљно су прописане радње и мере које предузима обвезник, како би се ефикасно спречило да делатност осигурања буде искоришћена за ПН/ФТ активности.

6. Управљање ризиком од ПН/ФТ у осигурању

Ризиком од ПН/ФТ у друштвима за осигурање управља се у складу са општим стандардима управљања ризицима, али и уз поштовање свих посебних норми дефинисаних прописима који уређују спречавање ПН/ФТ. Друштва за осигурање израђују и континуирано ажурирају анализе и процене изложености ризику од ПН/ФТ, како би тај ризик умањила, односно њиме адекватно и квалитетно управљала. Један од основних резултата те анализе јесте класификација странака по степену ризичности.

Структура је дата у наредном приказу, према три основне категорије (низак, средњи и висок ризик).

Графикон 3. Структура странака по степену ризичности

Сврставање странке у висок ризик условљено је одређеним њеним карактеристикама као разлозима таквог сврставања, чија је структура дата у наредном приказу.

Графикон 4. Структура високо ризичних странака по разлозима сврставања у категорију

Свеукупна оцена изложености ризику од ПН/ФТ по структури странака ниска је.

7. Подаци о странкама друштава за осигурање

Послови животних осигурања уговарају се већински с физичким лицима као странкама, што даје наредни приказ.

Странке се разврставају у одређене категорије које се посебно прате са становишта обавезе спречавања ПН/ФТ. Те категорије странака су: функционери; лица из делатности грађевине, производње или трговине оружјем, лица из делатности за које је карактеристичан велики обрт готовине; лица из држава за које је идентификовано да имају стратешке недостатке у систему спречавања ПН/ФТ; офшор правна лица; лица код којих је због организационе структуре, правне форме или сложених и нејасних власничких односа тешко утврдити стварног власника; лица која нису физички присутна при утврђивању и провери идентитета; лица која врше промену корисника осигурања именовањем неповезане треће стране; лица која уговарају и/или врше једнократне уплате премије осигурања у високим износима.

У пракси пословања друштава за осигурање, неке од ових категорија нису ни сретане, док су категорије које постоје и о којима се води посебна евиденција (без обзира на изузетно мали удео у укупном броју странака), приказане у наставку према својој процентуалној заступљености.

Графикон 6. Структура странака по категоријама које се посебно прате

8. Подаци о производима и трансакцијама у осигурању

Друштва за осигурање су по основу уговора о животним осигурањима током 2023. године имала следећу структуру премије, према природи уговора.

Графикон 7. Структура премије у смислу процентуалног односа индивидуалних и колективних осигурања

Посматрано по врстама животних осигурања, премија је остварена код осигурања живота, рентног осигурања, допунског осигурања уз осигурање живота, осигурања за случај венчања и рођења и животних осигурања везаних за јединице инвестиционих фондова. Нису заступљени осигурање с капитализацијом исплате и тонтине. Најзаступљеније врсте су осигурање живота и допунско осигурање уз осигурање живота, при чему пет друштава за осигурање у портфељу животних осигурања има само ове две врсте осигурања.

Врста која се посебно прати са становишта спречавања ПН/ФТ јесу животна осигурања везана за инвестиционе јединице инвестиционих фондова. Производе у оквиру ове врсте осигурања у 2023. години имала су три друштва за осигурање. Једно друштво је раније одустало од ових производа осигурања, док су се још три друштва изјаснила да планирају увођење оваквих производа у наредном периоду.

Уговоре о животном осигурању код којих је премија прелазила границу од 15.000 евра у динарској противвредности, какву је дефинисао Закон о спречавању ПН/ФТ и која подразумева обавезу спровођења радњи и мера познавања и праћења странке, закључивало је осам друштава за осигурање, али у врло малој заступљености у односу на укупан број закључених уговора, која просечно износи 0,44%, при чему само код два друштва за осигурање прелази 1%.

Просечно време трајања осигурања износило је 9,76 година (до истека), односно 6,58 година (до откупа). Случајеви откупа полисе или предујма одмах по стицању услова за полисе с високим износом премије забележени су само код четири друштва за осигурање, при чему је откупљено 20 оваквих полиса, а примљено је и 19 захтева за предујам. Друштва за осигурање појачано су испратила ове трансакције, али нису идентификовани повећани ризици.

Трансакције у готовини се у делатности осигурања у принципу не врше. Само једно друштво за осигурање исказало је у минималном проценту овакве трансакције у 2023. години. У питању је 1.711 трансакција у укупној вредности од 4,3 милиона динара, што чини 0,06% вредности укупних трансакција које је извршило то друштво. Готовинске трансакције су могуће само за један производ осигурања и односе се на уплату активационе премије у износу до 1.000 динара.

9. Извештавање Управе за спречавање прања новца

Друштва за осигурање имају регулисане поступке за пријављивање потенцијалних сумњи на ПН/ФТ. Све готовинске трансакције у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности на годишњем нивоу пријављују се Управи за спречавање прања новца, као и све сумњиве трансакције или лица, док се остале потенцијално сумњиве трансакције интерно пријављују овлашћеном

лицу за спречавање ПН/ФТ које о њима води евиденцију и одлучује о даљем поступању.

На основу података прикупљених упитником, делатност осигурања у Републици Србији није имала готовинских трансакција у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности, тако да по том основу није било пријава Управи за спречавање прања новца. Сумњиве трансакције пријављиване су Управи за спречавање прања новца или као потенцијално сумњиве евидентиране интерно, ради даљег праћења.

10. Интерна ревизија и унутрашња контрола ризика од ПН/ФТ у друштвима за осигурање

Друштва за осигурање успоставила су системе интерних контрола ради управљања ризицима и усклађености пословања, који обухватају и заштиту од ризика од ПН/ФТ.

Овлашћена лица за спречавање ПН/ФТ у свим друштвима за осигурање спроводила су прописане активности и сачинила извештаје о унутрашњој контроли и предузетим мерама. Осим тога, код осам друштава за осигурање било је и одговарајућих облика унутрашње контроле од стране организационих јединица надлежних за усклађеност пословања, а извршена су и одређена унапређења система по том основу.

Сходно плановима и програмима рада интерне ревизије, код осам друштава за осигурање, те организационе јединце имале су као предмет или део предмета рада и спречавање ПН/ФТ, док је у седам случајева та ревизије ефективно и обављена. Утврђени су мањи недостаци формалне природе. Ради се углавном о недостацима у појединим обрасцима у којима се евидентирају подаци

релевантни за спречавање ПН/ФТ, затим одређеним непотпуностима у евидентирању обуке запослених, као и о некомплетности документације у појединим досијейима клијената. По свим утврђеним недостацима, издаване су препоруке које су уредно и спровођене (при чему је код неких друштава спровођење окончано, а код неких је још у току, зависно од интерно одређених рокова за поступање).

11. Обука запослених у друштвима за осигурање и продаваца осигурања

Друштва за осигурање израђују годишње програме стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених који обављају послове спречавања ПН/ФТ и те програме спроводе, комбинујући теме и начине обука. Пракса је да исте обуке друштва за осигурање обезбеђују и запосленима у друштвима за заступање у осигурању и заступницима у осигурању, а у појединим случајевима обезбеђивала су обуку и запосленима банака које обављају послове заступања у осигурању. Сходно позитивним прописима, друштво за осигурање одговара за рад својих заступника.

Обуке су спровођене путем радионица и презентација с провером усвојених знања, као и путем електронских платформи, а предводила су их овлашћена лица за послове спречавања ПН/ФТ, док су поједина друштва за осигурање организовала и тимове за едукацију.

12. Спречавање тероризма и ширења оружја за масовно уништење

Друштва за осигурање упозната су са одредбама Закона о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење („Службени гласник РС”, бр. 29/2015, 113/2017 и 41/2018), чији се сегмент пословања посебно прати од 2020. године. Интерно су регулисане радње и мере, а код појединих друштава набављени и посебни софтвери, ради благовремене идентификације лица која су означена од стране Савета безбедности Уједињених нација и других међународних организација у којима је Република Србија члан. Утврђене су и процедуре по којима би се поступало у случају потребе да се неком од таквих лица ограничи располагање имовином. У пракси оваквих случајева није било.

13. Додатни коментари и предлози друштава за осигурање

Поједина друштва за осигурање указала су на одређене смернице за спречавање ПН/ФТ које добијају од својих матичних компанија, а изнети су и

предлози за јачање међусобне сарадње као и сарадње са супервизором активнијом комуникацијом и разменом искустава.

14. Закључне напомене

Делатност осигурања генерално задовољавајуће управља ризиком од ПН/ФТ и у потпуности је имплементирала нову регулативу у тој области, доношену у периоду 2017–2019. године, као и све измене – ажурирања, које су уследиле у годинама након тога.

Поред десет друштава која имају дозволу за обављање послова животних осигурања (од чега се четири баве само тим пословима, а преосталих шест раде и животна и неживотна осигурања), формални обвезници примене прописа којима се спречава ПН/ФТ из делатности осигурања јесу и друштва за посредовање у осигурању, када посредују при закључивању уговора о животним осигурањима, док из категорије друштава за заступање у осигурању, као и заступника у осигурању, нема фактичких обвезника примене прописа којима се спречава ПН/ФТ (из већ објашњених разлога).

Друштва за посредовање у осигурању која су се бавила пословима посредовања при закључивању уговора о животном осигурању такође су, на годишњем нивоу, извештавала Народну банку Србије о том сегменту свог пословања, што је узето у обзир и при изради ове анализе.

Народна банка Србије наставља супервизијске активности ради обезбеђивања континуиране усклађености пословања друштава за осигурање и других субјеката из делатности осигурања са Законом о спречавању ПН/ФТ, односно повезаном подзаконском регулативом.